

Vammaispalvelulaki (675/2025)

1.1.2025 alkaen

Hva:n on järjestettävä vammaiselle henkilölle:

- Vammaispalvelulaki on erityislaki, joka **täydentää** sosiaalihuoltolakia ja muita lakeja. Perustuu yksilölliseen tarpeeseen vahvistaen itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta. Toteuttaa yhdenvertaisuutta **vammattomiin ja muihin vammaisiin henkilöihin**.
- Valmennus
- Henkilökohtainen apu
- Erityinen osallisuuden tuki
- Tuettu päätöksenteko
- Vaativa moniammatillinen tuki
- Asumisen tuki
- Lapsen asumisen tuki
- Esteettömän asumisen tuki
- Lyhytaikainen huolenpito
- Päivätoiminta
- Kehitysvammaisten työtoiminta
- Liikkumisen tuki
- Taloudellinen tuki hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle
- Hengityslaitteen varassa elävän henkilön palvelut
- Taloudellinen tuki
- Muut palvelut ja tukitoimet

Palveluprosessi

- Asiakkaalla on oikeus ja **velvollisuus** osallistua prosessin eri vaiheisiin **osallisuuden** ja **itseäänmäärittämisoikeuden** toteuttamiseksi.
- Monialaisen yhteistyön ja osaamisen merkitys korostuu palvelutarpeen arvioinnissa, suunniteltaessa ja toteutuksessa sosiaalityön johdolla.
- Siirtymäsäädös kolme vuotta (31.12.2027)
- Vammaispalvelulain mukaiset päätökset ovat toistaiseksi voimassa olevia, erityisellä perusteella määräaikaaisia päätöksiä. Lisäksi uutena asiana päätöksen toimeenpano kolmen kuukauden kuluessa - > kielteinen päätös.

Vammaisuuden arviointi

- Asiakkaiden palvelutarpeisiin vastataan ensisijaisilla palveluilla.
- Vammaisuus yksilöllisesti suhteessa haettuun palveluun ja suhteessa asiakkaan elin- ja toimintaympäristöön.
- Edellyttää vamman tai sairauden aiheuttamaa pitkäaikaisesta toimintakyvyn (fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen) heikkenemistä seuraavaa välttämätöntä ja toistuvaa avun, tuen tai huolenpidon tarvetta.
- Palvelun tarve tulee olla monialaista ja runsasta tai määrältään vähäisempää tai vain jollakin elämän alueella esiintyvää, mutta merkittävää ja välttämätöntä. Asiakkaan tarpeen palveluihin tulee olla pysyvää, jatkuvaa ja runsasta.
- Kaikki lainkohdat tulee täyttyä vammaispalvelujen saamiseksi.
- Palvelutarpeen ja toimintakyvyn (Rai) arvioinnin merkitys korostuu.

Vammainen henkilö ja rajaukset

- Edellytyksenä ei ole diagnoosi tai kuuluminen tiettyyn vammaisryhmään.
- Palvelut on tarkoitettu suppealle joukolle haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä.
- Palveluita ei järjestetä ainoastaan niiden maksuttomuuden tai ensisijaisten palvelujen toimimattomuuden vuoksi.
- Vammainen lapsi ja nuori saavat vammaispalveluita vain silloin, kun kyseessä ei ole normaali ikäkauteen liittyvä avun tarve ja ensisijaiset palvelut ja tukitoimet eivät riitä.

Valmennus (uusi palvelu)

- **Tavoitteellinen ja määräaikainen palvelu, jonka** tavoitteena on vahvistaa vammaisen henkilön taitoja ja vammaisen henkilön perheen valmiuksia tukea häntä erilaisissa elämäntilanteissa.
- Vammaisella on oikeus saada valmennusta itsenäisessä elämässä tarvittavien taitojen opetteluun; viittomakielen opetteluun, vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen käyttöön, elämän muutostilanteisiin.
- Myös vammaisen henkilön perheenjäsenille voidaan tarvittaessa järjestää ohjausta sekä valmennusta vammaisen elämän muutostilanteiden tukemiseksi.
- Valmennuksen tavoitteet ja sisältö sekä määrä, kesto ja toteutustapa määritellään vammaisen henkilön asiakassuunnitelmassa yksilöllisen tarpeiden mukaisesti. Valmennusta toteutetaan henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna taikka osana muuta palvelua.
- Valmennukseen liittyvät kuljetukset järjestetään liikkumisen tukena.

Henkilökohtainen apu

- Jos asiakas tarvitsee välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua: päivittäisissä toimissa; työssä, opiskelussa; vuorovaikutuksessa, vapaa-ajan toiminnassa tai yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Vammaisella on oikeus saada palvelua päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa välttämättömän tarpeen mukaan. Lisäksi oikeus saada henkilökohtaista apua harrastuksiin vähintään 30 tuntia/kk.
- Voimavaraedellytys (itsenäisesti tai tuettuna ilmaisee avun sisällön)
- Henkilökohtainen apu ei korvaa kotihoidon, kotisairaanhoidon tai terveydenhuollon palveluita, mutta palveluun **voi osana kuulua avustajan toteuttamia itsehoitoa vastaavia toimenpiteitä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon, sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon. Terveydenhuollon on annettava vammaiselle ja avustajalle näiden toimenpiteiden edellyttämää ohjausta.**
- Hyvinvointialueella on oltava käytössä kolme järjestämistapaa (palveluseteli, omatoiminta, työnantajamalli). Henkilökohtaisena **avustajana voi erityisestä syystä toimia vammaisen perheenjäsen**, jos vammaisen etu edellyttää.
- Asiakassuunnitelmaan kirjattava suostumus työnantajana toimimiseen sekä sijaisjärjestelyt

Erityinen osallisuuden tuki (uusi palvelu)

- Erityinen osallisuuden tuki poikkeaa henkilökohtaisesta avusta siten, että henkilökohtaisessa avussa vammaisen henkilö ohjaa toimintaa itse, mutta erityisessä osallisuuden tuessa tuen antaja ohjaa toimintaa vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaan. Vammaisen henkilö ei kuitenkaan saa samanaikaisesti henkilökohtaista apua ja erityistä osallisuuden tukea
- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada erityistä osallisuuden tukea, jos hän tarvitsee yksilöllisesti toteutettua toisen henkilön tukea voidakseen päästä vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa tai osallistuakseen vapaa-ajan toimintaan sekä ollakseen osallisena vuorovaikutuksen tai vapaa-ajan tilanteissa.
- Vammaisen henkilö voi yhdessä tukea antavan henkilön kanssa etsiä ja kokeilla itselleen mielekästä tekemistä.
- Erityistä osallisuuden tukea on järjestettävä joko;
 - kodin ulkopuolella tai
 - osittain tai kokonaan vammaisen henkilön kotona tapahtuvaan toimintaan, jos se on vammaisen henkilön toivomusten tai edun mukainen vaihtoehto.

Asumisen tuki

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada asumisen tukea, jos hän tarvitsee välttämättä ja toistuvasti apua ja tukea päivittäisissä toimissa.
- Asumisen tuen tarkoitus on, että vammainen henkilö voi asua mahdollisimman itsenäisesti silloinkin, kun hän tarvitsee apua tai tukea asumisessa.
- Asumisen tuki sisältää vammaisen henkilön tarvitseman avun tai tuen vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa sekä itsehoitoa vastaavissa toimenpiteissä, jotka liittyvät terveyden ylläpitoon sekä pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon.
- Asumisen tuki voisi tarvittaessa muodostua useista eri lakien mukaisista palveluista esim. terveydenhuollon palveluilla, kotipalveluna, omaishoidon tuella. Asumisen tuki voidaan järjestää ensisijaisesti asiakkaan kotiin tai ryhmäasumisena.

Lapsen asumisen tuki (uusi palvelu)

- Mahdollistaa lapsen asuminen oman perheensä kanssa. Järjestetään yksilöllinen apu ja tuki, joka mahdollistaa lapselle tarpeellisen hoidon ja huolenpidon sekä turvallisen kasvuympäristön.
- Edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Palveluprosessissa on oltava lapsen tarpeiden edellyttämä asiantuntemus.
- Lapsen asuminen voidaan järjestää erillisestä hakemuksesta vammaispalveluna kodin ulkopuolella vain, jos lapsen asuminen oman perheensä kanssa ei ole mahdollista yksilöllisestä avusta ja tuesta huolimatta. Päätös edellyttää lapsen mielipiteen selvittämistä sekä huoltajien suostumusta.
- Lapsen asuminen muualla kuin oman perheensä kanssa voidaan järjestää perhehoitona tai enintään seitsemän lapsen pienryhmäkodissa. Tästä voidaan poiketa vain, mikäli lapsen etu sitä edellyttää.
- Jos lastensuojelun tarve, lapsen sijoittaminen tehdään lastensuojelulain perusteella.
- Jos lapsi asuu tämän lain perusteella muualla kuin oman perheensä kanssa, **vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista. Asiakasmaksu enintään 500 euroa/kk.**

Esteettömän asumisen tuki

- Vammaisella henkilöllä on oikeus saada kohtuullinen tuki esteettömään asumiseen (vakituisen asunnon muutostöihin), jos hän tarvitsee sitä välttämättä voidakseen asua omassa kodissaan: esteiden poistamiseen asunnon välittömästä lähiympäristöstä; välineisiin ja muihin teknisiin ratkaisuihin; muutostöiden suunnitteluun.
- Hyvinvointialue voi myös antaa välineitä ja muita teknisiä ratkaisuja korvauksetta vammaisen henkilön käyttöön tai myöntää vammaiselle henkilölle kohtuullisen korvauksen esteettömän asumisen toteuttamisesta.
- Esteettömän asumisen tukea voidaan myöntää **vuoroasumistilanteissa lapsen virallisen asuinpaikan lisäksi toisen vanhemman asuntoon, jos lapsi asuu toisen huoltajan asunnossa vähintään 40 prosenttia vuodesta**. Tukea voidaan myöntää erityisen painavasta syystä myös palveluyksikössä olevaan asuntoon.
- Jos vammaisen henkilö haluaa itse toteuttaa esteettömän asumiseen liittyvät muutostyöt, vammaisen on haettava korvausta esteettömän asumisen toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin hyvinvointialueelta kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä.

Lyhytaikainen huolenpito

- Lyhytaikaista hoitoa myönnetään vain välttämättömään tarpeeseen ja jos ensisijaisen lainsäädännön perusteella järjestettävät palvelut eivät ole riittäviä.
- Perheen kanssa asuvalla vammaisella on oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa välttämättömän huolenpidon turvaamiseksi ja huolenpidosta vastaavien henkilöiden hyvinvoinnin tukemiseksi.
- Lyhytaikaisen huolenpidon määrästä ja toteuttamistavasta päätettäessä on huomioitava vammaisen henkilön avun, tuen ja huolenpidon tarve sekä perheen tilanne. Palvelu voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna, lähi- tai etäpalveluna taikka osana muuta palvelua.
- Normaaliin ikäkauteen liittyvä avun tarve on rajattu palvelun ulkopuolelle. Aikuisten osalta vastaavaa tukea voi saada osana asumisen tukea. Yhtäjaksoisen lyhytaikaisen huolenpidon keston alle 3 kuukautta.
- Omaishoidon vapaat ovat ensisijainen palvelu lyhytaikaiseen huolenpitoon nähden.
- Kunnan on järjestettävä aamu- ja iltapäivätoimintaa 1-9 vuosiluokkien erityisen tuen oppilaille. Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut määräytyvät perusopetuslain mukaan.
- Kuntouttava päivähoito ja maksuttomuus poistuu vaiheittain. Varhaiskasvatuksen maksut määräytyvät jatkossa kunnan asiakasmaksutaksan mukaisesti.

Päivätoiminta

- Työikäisellä vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua päivätoimintaan, jos hän on työkyvytön tai ei pysty osallistumaan sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan tai muuhun työllistymistä edistävään toimintaan.
- Tavoitteena on vuorovaikutuksen ja osallisuuden turvaaminen sekä toimintakyvyn ja omien vahvuuksien tukeminen.
- Päivätoiminnan sisältö, määrä ja toteuttamistapa yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tarvittaessa on turvattava mahdollisuus osallistua toimintaan viitenä päivänä viikossa.
- Päivätoiminta voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna, etäpalveluna tai osana muuta palvelua.
- Päivätoiminnan matkat myönnetään liikkumisen tukena.

Kehitysvammaisten työtoiminta

- Työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtoimintaa järjestetään ensisijaisesti vanhan, osittain voimassa olevan sosiaalihuoltolain (710/1982) perusteella. Kehitysvammaisille henkilöille työtoimintaa voidaan myöntää myös toissijaisesti vammaispalvelulain perusteella, jos ensisijaiset palvelut eivät vastaa kehitysvammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.
- Työtoiminnan tarkoitus on tukea kehitysvammaisen henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistää hänen pääsyään työelämään. Työtoiminnalla tuetaan kehitysvammaisen henkilön omia vahvuuksia työelämään osallistumisessa.

Liikkumisen tuki

- Vammaisella oikeus saada välttämättä tarvitsemansa kohtuullinen liikkumisen tuki, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän pysty itsenäisesti käyttämään julkista liikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
- Vammaisen henkilön liikkumisen tuki voidaan toteuttaa Siun sotessa: kuljetuspalveluna; henkilökohtaisen avustajan avulla; saattajan avulla; myöntämällä auton tai muun kulkuneuvon hankintaan taloudellista tukea, jos vammaisen henkilön liikkumisen tarve on runsasta.
- Vammaisella on mahdollisuus saada liikkumisen tukea työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä edistävän toiminnan, työ- ja päivätoiminnan, valmennuksen, erityisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin välttämättä tarvitsemansa määrä. Muun tavanomaisen elämän matkoihin on oikeus saada liikkumisen tukea vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, ellei tätä pienempi määrä riitä turvaamaan välttämätöntä liikkumista.

Taloudellinen tuki

- Hyvinvointialue voi korvata puolet teknisten ratkaisujen ja muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen välineiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista, jos vammaisen henkilö tarvitsee niitä: päivittäisissä toimissa; liikkumisessa; vuorovaikutuksessa; tai vapaa-ajan toiminnoissa.
- Korvataan kokonaan toimintarajoitteen edellyttämät välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt, jotka tehdään vakiomalliseen välineeseen tai muuhun tekniseen ratkaisuun sekä autoon tai muuhun kulkuvälineeseen.
- Taloudellista tukea on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö on saanut auton tai muun välineen tai teknisen ratkaisun haltuunsa.

Kehitysvammalaista jää voimaan 3 a §

- Tahdosta riippumatonta erityishuollon järjestämistä sekä itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja erityishuollossa tapahtuvaa rajoitustoimenpiteiden käyttöä koskevat säännökset.

Taloudellinen tuki ja palvelut hengityslaitteen varassa elävälle henkilölle

- Vastuu hengityshalvauspotilaiden palveluista siirtyy sosiaalihuollon vastuulle, mutta yhteistyö jatkuu terveydenhuollon kanssa. Palvelut järjestetään jatkossa vammaispalvelujen avulla.
- Sosiaalihuollon viranhaltija myöntää hengityslaitteen varassa elävän henkilön taloudelliseen tuen ja palvelut.
- Hva voi järjestää vammaispalvelulain perusteella myös muita lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarvittavia palveluita ja taloudellisia tukitoimia esim. välineitä ja laitteita sekä erityisiä vaate- ja erityisravintokustannuksia. Määrärahojen kohdentamisesta voidaan sopia soveltamisohjeissa.

